

15. 10. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Možnosti obrany proti průtahům v řízení a náhrada způsobené újmy

Přestože se situace ohledně průtahů v řízení u našich soudů neustále zlepšuje a většina soudců přistupuje ke své práci odpovědně a svědomitě, stále se ještě objevuje dost případů, kdy si soudy dávají s procesními úkony a rozhodováním na čas. Mnoho účastníků občanského soudního řízení se tak setkává s průtahy v řízení způsobenými nečinností soudu. Jaké však mají účastníci možnosti a procesní prostředky, kterými se mohou proti nečinnosti soudu bránit?

Není průtah jako průtah

Právo na projednání věci bez zbytečných průtahů, resp. právo na vyřízení věci v přiměřené lhůtě, je nedílnou součástí práva na spravedlivý proces garantovaného Listinou základních práv a svobod.[1] Pokud jde o posuzování délky řízení a její přiměřenosti (resp. nepřiměřenosti), ta je vždy zkoumána s ohledem na konkrétní okolnosti případu, složitost věci, požadavky na provádění dokazování v průběhu řízení, jednání a procesní aktivity účastníků řízení.[2]

Je však nutno zdůraznit, že ne všechny průtahy v řízení lze přičítat soudu. I když se účastníkovi řízení na první pohled může zdát, že v jeho věci dochází k neodůvodněným průtahům, může ve skutečnosti soud činit řadu procesních úkonů, o kterých účastník není soudem přímo informován, a o kterých se může dozvědět pouze nahlížením do soudního spisu. Soud se možná v době zdánlivé nečinnosti pokouší doručit nějakou písemnost ostatním účastníkům řízení, může rozhodovat o žádostech o osvobození od soudních poplatků, o ustanovení opatrovníka procesně nezpůsobilému účastníkovi, o ustanovení tlumočnicka, nebo činí další nezbytné procesní úkony. Jiné průtahy v řízení pak mohou být způsobeny samotnými účastníky, a nelze je tedy přičítat nečinnosti nebo nesprávnému postupu soudu.

O průtazích v řízení tak lze hovořit pouze v těch případech, kdy jsou průtahy skutečně přičitatelné soudu. Bude tomu tak především v situacích skutečné nečinnosti soudu, tedy situaci, kdy soud po určité době neuskuteční vůbec žádný procesní úkon. Průtahy na straně soudu však lze spatřovat i v takovém postupu soudu, který nevede k přiměřeně rychlému rozhodnutí věci, například nerespektování zásady rozhodování při prvním jednání ve věci v jednodušších případech, kdy není potřeba provádět rozsáhlé a složité dokazování a neexistují žádné důležité důvody pro odročení jednání apod.

Žádné průtahy v řízení přitom nelze ospravedlnit přetížeností soudů. Jak již konstantně judikuje Ústavní soud, je věcí státu, aby organizoval své soudnictví tak, aby principy soudnictví zakotvené v

Listině a Úmluvě byly respektovány a případné nedostatky v tomto směru nemohou jít k tíži občanů, kteří od soudu právem očekávají ochranu svých práv v přiměřené době.[3]

Návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu

Prvním procesním prostředkem obrany proti průtahům v řízení je návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu. Má-li účastník řízení za to, že v řízení dochází k průtahům, může podat návrh soudu, aby určil lhůtu pro provedení procesního úkonu, u kterého podle jeho názoru dochází k průtahům v řízení. Návrh se podává u soudu, vůči kterému jsou průtahy namítány, a návrhovač v něm musí uvést, u jakého procesního úkonu dochází k průtahům a v čem jsou průtahy spatřovány. Soud, vůči němuž jsou namítány průtahy v řízení, má pak dvě možnosti postupu. Buď do 30 dnů provede procesní úkony, u nichž docházelo k prodlení, nebo do 5 dnů od doručení návrhu na určení lhůty postoupí návrh spolu se svým vyjádřením k vytýkaným průtahům soudu příslušnému o návrhu rozhodnout, kterým je v občanském soudním a trestním řízení soud nejbližší vyššího stupně. Ten pak o návrhu rozhodne do 20 pracovních dnů, přičemž pokud je návrh oprávněný (tedy nadřízený soud shledá, že v řízení skutečně dochází k průtahům), určí lhůtu pro provedení procesního úkonu, u něhož jsou průtahy namítány. Touto lhůtou je pak soud, příslušný k provedení procesního úkonu, vázán. Je-li návrh uznán jako oprávněný, hradí náklady řízení o něm stát.

Dle dosavadní judikatury je však použití návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu značně omezené, a to pouze na situace, kdy je zcela nepochybné, že určitý procesní úkon v řízení musí být proveden. Problém nastává například již v situaci, kdy se po podání žaloby dlouhé měsíce nic neděje a soud žádný procesní úkon nečiní. Pokud se žalobce v takové situaci domáhá například nařízení jednání, dostane se mu odpovědi, že v určitých zákonem předvídaných případech může soud rozhodnout i bez nařízení jednání, a proto nelze soudu přikázat, aby v určené lhůtě nařídil jednání ve věci, neboť by tím došlo k zásahu do nezávislosti soudu.[4] Nejvyšší soud dokonce omezuje možnost užití tohoto procesního prostředku pouze na stanovení lhůty jen ve vztahu k takovým procesním úkonům, o jejichž provedení soud, vůči němuž návrh směřuje, již rozhodl (a je v prodlení s jejich provedením) nebo jejichž potřeba provedení je podle obsahu spisu a s přihlédnutím k povaze věci nepochybná a které ve věci musí být podle zákona učiněny.[5]

Problematičnost užití tohoto procesního prostředku ostatně vyjádřili i sami soudci Vrchního soudu v Praze, kteří dokonce podali Ústavnímu soudu návrh na zrušení ustanovení § 174a zákona o soudech a soudcích, jímž je tento procesní prostředek upraven, s odůvodněním, že ústavně konformní právní úprava nemůže sledovat cíl, aby byl soud v určité lhůtě povinen činit zcela konkrétní procesní kroky, ale měla by vést pouze k tomu, aby bylo možné soudu uložit nepokračovat v průtahích a ve věci neprodleně jednat, aniž by se mu ukládalo, jakou cestou se má v řízení ubírat.[6]

Ústavní soud uvedenou argumentaci odmítl s tím, že nadřízený soud musí být schopen posoudit konkrétní případ nečinnosti, navíc v situaci, kdy se soudce, proti kterému návrh směřuje, musí k návrhu vyjádřit a tudíž vysvětlit důvody, proč ten který úkon zatím neprovedl, ani o jeho provedení či neprovedení nerozhodl. Nadřízený soud, který je rovněž nezávislý, navíc pouze určuje, zda procesní úkony, ohledně nichž je tvrzeno, že jejich neprováděním dochází k průtahům v řízení, mají být provedeny a v jaké lhůtě, avšak samotné provedení a hodnocení těchto úkonů je pak již zcela věcí příslušného soudu. Přesto se však v praxi soudy těmito závěry často neřídí a návrhy na určení lhůty k provedení procesního úkonu zamítají právě s odkazem na soudcovskou nezávislost a výše citovanou judikaturu Nejvyššího soudu.

Stížnost na průtahy

V praxi se proto často jako praktičtější prostředkem obrany proti průtahům může jevit stížnost na průtahy, kterou může účastník řízení podat u předsedy soudu. Předseda soudu je pak povinen

prošetřit skutečnosti ve stížnosti uvedené, přičemž zpravidla vyslechne i soudce, proti jehož nečinnosti stížnost směřuje.

O stížnosti na průtahy musí předseda soudu rozhodnout do 1 měsíce a v téže lhůtě stěžovatele o jejím vyřízení písemně vyrozumět.

Ústavní stížnost

Porušení povinnosti soudce rozhodovat v přiměřených lhůtách bez průtahů znamená zároveň zásah do ústavně zaručeného práva účastníků řízení na spravedlivý proces. Průtahy v řízení jsou přitom považovány za zásah orgánu veřejné moci, proti kterému se lze bránit podáním ústavní stížnosti.

Podmínkou přípustnosti takové ústavní stížnosti je však předchozí využití postupu podle § 174a zákona o soudech a soudcích, tedy podání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu.

Pokud Ústavní soud v daném případě shledá existenci průtahů v probíhajícím řízení, pak svým nálezením zakáže obecnému soudu pokračovat v porušování ústavně zaručeného práva stěžovatele spočívajícím v průtazích v řízení, případně mu i přikáže, aby ve věci neprodleně jednal.

Náhrada nemajetkové újmy

Všechny výše popsané prostředky obrany proti nečinnosti soudu jsou prostředky preventivními, které směřují k tomu, aby soud nepokračoval v průtazích a bylo docíleno dřívějšího rozhodnutí. Vedle toho však, zvláště v případech, kdy uvedené preventivní prostředky nápravy selhaly, nebo průtahy na straně soudu znatelněji přesáhly dobu, kterou lze považovat za přiměřenou, dává právní řád účastníkům takového průtahy postiženého řízení k dispozici prostředek kompenzační, jehož účelem je alespoň dodatečná náprava ve formě určité kompenzace účastníky utrpěné újmy.

Jde o nárok na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, kterého se může vůči státu domáhat účastník řízení, v němž došlo k průtahům. Průtahy v řízení u soudu jsou totiž nesprávným úředním postupem ve smyslu zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci.

Nárok na přiměřené zadostiučinění je nutné nejprve uplatnit u ústředního orgánu veřejné moci, v tomto případě u Ministerstva spravedlnosti, a teprve poté, kdy by Ministerstvo spravedlnosti neposkytlo poškozenému přiměřené zadostiučinění v jím požadované výši, lze zbývající část nároku uplatnit žalobou u soudu.

Při posuzování výše přiměřeného zadostiučinění se pak zpravidla vychází z tzv. „základní částky“, za kterou je považováno rozmezí 15 - 20 tisíc korun za jeden rok řízení, která se následně upravuje na základě posouzení složitosti řízení, chování poškozeného, postupu soudu v řízení, v němž došlo k průtahům, a k významu tohoto řízení pro poškozeného.

Alena Vlachová,

advokátka

[VEPŘEK CASKA VLACHOVÁ advokátní kancelář s.r.o.](#)

Husova 242/9
110 00 Praha 1

Tel.: +420 222 220 775
Fax: +420 222 220 804
e-mail: info@vcv.cz

[1] Viz např. rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 5/96, IV. ÚS 358/98, I. ÚS 600/03, I. ÚS 2427/11.

[2] Viz např. rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 566/06, I. ÚS 554/04, I. ÚS 2427/11.

[3] Viz např. rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 55/94, III. ÚS 685/06, IV. ÚS 391/07, IV. ÚS 466/97, I. ÚS 543/03, I. ÚS 2427/11.

[4] Viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cul 5/2012.

[5] Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cul 3/2004.

[6] Viz náleze Ústavního soudu Pl. ÚS 60/04.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - náleze Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)